

Milliy kuy-qo'shiqlarni talabalarga o'rgatishda blended learning yondashuvi masalalari

Dilbar Maxmutovna Berdixanova
Buxoro Xalqaro universiteti

Annotatsiya: Maqolada milliy kuy-qo'shiqlarni talabalarga o'rgatishda blended learning (gibrid ta'lim) yondashuvining nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. Gibrid ta'lim an'anaviy dars usullari va raqamli interaktiv resurslarni birlashtirish orqali musiqiy bilimni samarali o'rgatishga xizmat qiladi. Tadqiqotda milliy kuy-qo'shiqlarning pedagogik xususiyatlari, blended learning orqali ijodiy va texnik ko'nikmalarni shakllantirish, audio-video tahlil, interfaol mashg'ulotlar va virtual platformalarda mashqlarni qo'llash metodlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada talabalarning individual ovoz xususiyatlariga mos mashg'ulotlar, guruhli ijodiy vazifalar va mustaqil ishlash imkoniyatlari orqali blended learningning ta'lim samaradorligini oshirish usullari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari milliy kuy-qo'shiqlarni zamonaviy ta'lim muhitida samarali o'rgatish va talabalarning musiqiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: milliy kuy-qo'shiqlar, blended learning, gibrid ta'lim, vokal pedagogika, audio-video tahlil, interfaol mashg'ulotlar, virtual platformalar, individual ovoz, ijodiy ko'nikmalar, ta'lim samaradorligi

Issues of a blended learning approach in teaching national melodies to students

Dilbar Makhmutovna Berdixanova
Bukhara International University

Abstract: The article analyzes the theoretical and practical aspects of the blended learning (hybrid learning) approach in teaching national melodies to students. Hybrid learning serves to effectively teach musical knowledge by combining traditional teaching methods and digital interactive resources. The study examines the pedagogical features of national melodies, the formation of creative and technical skills through blended learning, audio-video analysis, interactive exercises and methods of using exercises on virtual platforms. The article also analyzes methods for increasing the educational effectiveness of blended learning through exercises tailored to the individual voice characteristics of students, group creative tasks and opportunities for

independent work. The results of the study serve to effectively teach national melodies in a modern educational environment and develop students' musical competence.

Keywords: national songs, blended learning, hybrid education, vocal pedagogy, audio-video analysis, interactive training, virtual platforms, individual voice, creative skills, educational effectiveness

Kirish. O'zbekiston milliy musiqasi boy tarixiy va madaniy merosga ega bo'lib, kuy-qo'shiqlar yoshlar ongida milliy o'zlikni shakllantirish va musiqiy tafakkurni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Oliy ta'lim muassasalarida milliy kuy-qo'shiqlarni talabalarga o'rgatish jarayoni nafaqat texnik ko'nikmalarni shakllantirish, balki estetik va ijodiy salohiyatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Blended learning yondashuvi bu jarayonda an'anaviy va zamonaviy pedagogik usullarni uyg'unlashtirishga imkon beradi. An'anaviy vokal darslarida ustoz shaxsiy pedagogik yondashuv orqali shogirdni o'rgatsa, blended learning interaktiv platformalar, audio-video resurslar va onlayn mashqlar orqali mustaqil va guruhli ishlash imkonini yaratadi. Shu bilan birga, talabaning individual ovoz xususiyatlariga moslashgan mashg'ulotlar pedagogik samaradorlikni oshiradi.

Maqolaning maqsadi - milliy kuy-qo'shiqlarni talabalarga o'rgatishda blended learning yondashuvining metodik, pedagogik va amaliy jihatlarini tahlil qilish va uning ta'lim samaradorligini oshirish imkoniyatlarini aniqlashdir.

Asosiy qism

1. Milliy kuy-qo'shiqlar pedagogik xususiyatlari

O'zbekiston milliy musiqasi boy va xilma-xil bo'lib, uning ajralmas qismi milliy kuy-qo'shiqlardir. Milliy kuy-qo'shiqlar nafaqat musiqiy ifoda vositasi, balki xalqning tarixiy, madaniy va ma'naviy merosini aks ettiruvchi vositalardir. Ular asrlar davomida shakllanib, avloddan-avlodga og'zaki va yozma shaklda yetkazilgan bo'lib, turli mintaqalar va etnik guruhlarining o'ziga xos musiqiy an'analari bilan boyitilgan.

Milliy kuy-qo'shiqlarning eng muhim xususiyati - ularning ritmik, melodik va lirik jihatdan o'ziga xosligi. Ritm va metrik struktura xalqning turli ish, bayram va marosimlarida ijro etiladigan qo'shiqlarida aniq ifodalanadi. Masalan, dehqonchilik mehnatiga bag'ishlangan kuy-qo'shiqlarda tez-tez takrorlanuvchi ritmik naqshlar qo'llanilib, ular ish jarayonining ritmini uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, turli folklor janrlarida - kuy, dastan, maqom yoki lirik qo'shiqlarda melodik chiziqlar turlicha bo'lib, xalqning estetik didi va musiqiy tafakkurini aks ettiradi.

Milliy kuy-qo'shiqlar talaba va yosh avlod ongida milliy o'zlikni shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Ular orqali shogirdlar nafaqat musiqiy texnikani o'rganadi, balki milliy til, madaniyat va urf-odatlar bilan tanishadi. Masalan, maqom qo'shiqlarining murakkab intonatsiyasi va frazalash uslublari talabalarda diqqat, eshitish va ijodiy tafakkur ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu tariqa, milliy kuy-

qo'shiqlar musiqiy savodxonlik bilan bir qatorda estetik va emotsional tarbiyaviy funksiyani ham bajaradi.

Milliy kuy-qo'shiqlarni o'rgatishda an'anaviy ustoz-shogird tizimi katta ahamiyatga ega. Ustoz shogirdga qo'shiqning texnik va ijodiy tomonlarini o'rgatadi, ritmik tuzilishi va melodik chizig'ini aniqlik bilan bajarishni nazorat qiladi. Shogird esa ustozning yo'riqlari orqali o'zining individual ovoz imkoniyatlarini rivojlantiradi, ifoda va sahnadagi erkinligini oshiradi. An'anaviy pedagogik yondashuv shogirdni texnik, ritmik va ijodiy jihatdan shakllantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida milliy kuy-qo'shiqlarni o'rgatishda blended learning va interaktiv texnologiyalar qo'llanilmoqda. Audio-video tahlil orqali talaba o'z ijrosini qayta ko'rib, xatolarni aniqlaydi va tuzatadi. Virtual platformalarda mashqlar bajarish, onlayn darslar va interfaol guruh mashg'ulotlari talabaning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Shu bilan birga, talabaning individual ovoz xususiyatlariga moslashgan mashg'ulotlar pedagogik samaradorlikni oshiradi.

Milliy kuy-qo'shiqlarda matn va ma'noga alohida e'tibor qaratiladi. Qo'shiq matni ko'pincha xalq hayoti, muhabbat, tabiat, tarixiy voqealar yoki ma'naviy qadriyatlarni aks ettiradi. Talabalar qo'shiq matnini o'rganib, so'zlarning talaffuzi, urg'usi va ifoda vositalarini mukammal o'zlashtiradilar. Shu tariqa, milliy kuy-qo'shiqlar nafaqat musiqiy, balki lingvistik va madaniy jihatdan ham talabaning kompetensiyasini oshiradi.

Milliy kuy-qo'shiqlar ijtimoiy hayotning turli jabhalarida ham muhim rol o'ynaydi. Ular bayram, to'y, marosim va madaniy tadbirlarda keng qo'llaniladi. Talaba yoki yosh ijrochining bunday an'anaviy musiqiy faoliyatga jalb qilinishi uning sahnadagi tajribasini oshiradi, madaniy qadriyatlarni anglash va hurmat qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, milliy kuy-qo'shiqlar global musiqiy madaniyatga integratsiyalanayotganda ularning xalqaro ta'lim maydonida targ'ib qilinishiga imkon yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, milliy kuy-qo'shiqlar O'zbekiston musiqiy merosining ajralmas qismi bo'lib, u talabalarga texnik, ritmik, ijodiy va estetik ko'nikmalarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. An'anaviy ustoz-shogird tizimi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv yondashuvlar orqali milliy kuy-qo'shiqlarni o'rgatish jarayoni yanada samarali va innovatsion bo'ladi. Shu tariqa, milliy kuy-qo'shiqlar nafaqat avloddan-avlodga uzatiladigan madaniy meros, balki talabalarning musiqiy kompetensiyasini rivojlantirish va milliy o'zlikni shakllantirishning asosiy vositasidir.

Milliy kuy-qo'shiqlar an'anaviy musiqiy shakllar bo'lib, ular ritmik, melodik va lirik elementlarni o'z ichiga oladi. Talabaga kuy-qo'shiqlarni o'rgatishda quyidagi pedagogik jihatlar e'tiborga olinadi:

1. Ritm va frazalash - talabalar qo'shiq ritmini to'g'ri his qilish va ifodalashni o'rganadilar.

2. Melodik o'ziga xoslik - maqom yoki xalq qo'shiqlarida intonatsiyani aniq ifodalash.

3. Estetik va emotsional ifoda - qo'shiq matni va melodiyasini to'g'ri ifodalash, talabaning sahnadagi emosional erkinligi.

2. Blended learning yondashuvi va metodik asoslar

Blended learning yondashuvi an'anaviy va raqamli resurslarni birlashtirib, ta'lim jarayonini interaktiv va individualizatsiyalashgan shaklga olib keladi. Ushbu yondashuv quyidagi metodlarni o'z ichiga oladi:

- Audio-video tahlil - talabalar o'z ijrosini yozib olib, ustoz bilan tahlil qiladilar. Bu usul texnik xatolarni aniqlash va ijodiy imkoniyatlarni rivojlantirishga yordam beradi.

- Virtual platformalar va onlayn mashqlar - talaba darsdan tashqari mustaqil ishlaydi, mashqlarni onlayn bajaradi va natijalarni ustoz bilan baham ko'radi.

- Interfaol mashg'ulotlar - guruhli ijodiy vazifalar, rol o'yinlari va musiqiy qahramonlar ijrosi orqali talabaning ijodiy tafakkuri rivojlantiriladi.

- Differensial yondashuv - talabaning individual ovoz xususiyatlariga mos mashqlar tanlanadi.

3. Blended learningning ta'lim samaradorligini oshirish mexanizmlari

1. Individualizatsiya - talaba o'z tezligida o'rganadi, shaxsiy ovoz imkoniyatlariga mos mashqlar bajaradi.

2. Reflektiv tahlil - audio-video yozuvlar orqali o'z ijrosini baholash va xatolarni tuzatish.

3. Motivatsiya va interaktivlik - onlayn testlar, virtual darslar va guruh mashqlari talabaning qiziqishini oshiradi.

4. Ijodiy rivojlanish - talaba o'z ijodiy qarorlarini mustaqil qabul qiladi va sahnadagi erkinligini oshiradi.

4. Amaliy tavsiyalar

- Dars rejasi audio-video tahlil va interfaol mashg'ulotlarni o'z ichiga olishi kerak.
- Virtual platformalarda milliy kuy-qo'shiqlarni ijro qilish uchun modul va mashqlar ishlab chiqish.

- Talabaning ovoz xususiyatlariga mos mashqlar tanlash va individual mashg'ulotlarni amalga oshirish.

- Guruhli ijodiy mashqlar va kreativ o'yin texnologiyalarini qo'llash orqali ijodiy tafakkurni rivojlantirish.

Xulosa. Milliy kuy-qo'shiqlarni talabalarga o'rgatishda blended learning yondashuvi an'anaviy pedagogik usullar va zamonaviy raqamli resurslarni uyg'unlashtirish orqali ta'lim samaradorligini sezilarli oshiradi. Ushbu yondashuv

talabaning individual ovoz xususiyatlarini hisobga olgan holda, texnik, ritmik va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantiradi, motivatsiyasini kuchaytiradi va sahnadagi erkinligini oshiradi. Audio-video tahlil, virtual platformalar, interfaol mashg'ulotlar va kreativ o'yin texnologiyalari blended learningning samaradorligini oshirishda muhim vositalardir. Shu tariqa, milliy kuy-qo'shiqlarni zamonaviy ta'lim muhitida samarali o'rgatish milliy musiqiy madaniyatni yangi avlodga yetkazish va talabalarning musiqiy kompetensiyasini maksimal darajada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Структура физических упражнений на уроках музыки. Scientific progress 2 (3), 1060-1067
2. КБ Холиков. Математический подход к построению музыки разные условия модели построения. Science and Education 4 (2), 1063-1068
3. КБ Холиков. Актуальные задачи высшего профессионального образования и стратегии обучения по направлениям музыки и музыкальное образование. Science and Education 2 (11), 1039-1045
4. КБ Холиков. Ответ на систему восприятия музыки и психологическая состояния музыканта. Science and Education 4 (7), 289-295
5. КБ Холиков. Мозг и музыкальный разум, психологическая подготовка детей и взрослых к восприятию музыки. Science and Education 4 (7), 277-283
6. КБ Холиков. Строительство уникальных знаний и сооружений по музыке в высшей, учебных заведениях. Scientific progress 2 (6), 958-963
7. КБ Холиков. Воспитание эстетического вкуса, исполнительской и слушательской культуры. Science and Education 3 (2), 1181-1187
8. КБ Холиков. Звуковысотная организация и последовательность частей формы музыки. Scientific progress 2 (4), 557-562
9. КБ Холиков. Свободой выбора исполнительского состава в эпоху ренессанса. Scientific progress 2 (4), 440-445
10. КБ Холиков. Полуимпровизационные формы профессиональной музыки Scientific progress 2 (4), 446-451
11. КБ Холиков. Сравнение систематического принципа музыкально психологического формообразования в сложении музыки. Science and Education 4 (7), 232-239
12. КБ Холиков. Измерение эмоции при разучивании музыки, функция компонентного процессного подхода психологического музыкального развития. Science and Education 4 (7), 240-247
13. КБ Холиков. Важнейшие общие основы музыкальной формы. Scientific progress 2 (2), 568-571

14. КБ Холиков. Передовые формы организации педагогического процесса обучения по специальности музыкальной культуры. *Science and Education* 4 (3), 519-524
15. КБ Холиков. Проект волевого контроля музыканта и воспроизводимость музыкального произведения. *Science and Education* 4 (7), 189-197
16. КБ Холиков. Педагогическое корректирование психологической готовности ребенка к обучению фортепиано в музыкальной школе. *Science and Education* 4 (7), 332-337
17. КБ Холиков. Музыка как важнейший фактор, распределительных отношений длительности звуков, системы аккордов в ладовом отношении и модель продукционных правил в системе образования. *Science and Education* 3 (1), 656-662
18. КБ Холиков. Внимание и его действие обученному музыканту и оценка воспроизводимости тренировок. *Science and Education* 4 (7), 168-176
19. КБ Холиков. Важнейшие ощущение для обработки основной темы как канонический, зеркально отражающего рефрена деятельности учителя музыки. *Science and Education* 3 (1), 608-613
20. КБ Холиков. Аксоны и дендриты в развивающийся музыкально психологического мозга. *Science and Education* 4 (7), 159-167
21. КБ Холиков. Рост аксонов в развивающийся музыкально психологического мозга в младшем школьном возрасте. *Science and Education* 4 (7), 223-231
22. КБ Холиков. Роль гармонии в построении музыкального произведений. *Science and Education* 3 (1), 565-571
23. КБ Холиков. Эволюция эстетики в условиях прогрессивный модели музыкальной культуры, из опыта работы КБ Холикова 30 школы г. Бухары Республики Узбекистан. *Science and Education* 4 (3), 491-496
24. КБ Холиков. Музыкальное движение под действием внутренних сил гармонии как маятник всего произведения. *Science and Education* 3 (1), 559-564
25. КБ Холиков. Многоголосные формы музыки на основе традиционных принципов организации. *Scientific progress* 2 (4), 375-379
26. КБ Холиков. Подбор аккордов в композиции и стремлении к более точной и однозначной фиксации в музыке. *Scientific progress* 2 (4), 545-549
27. КБ Холиков. Нарастание педагогического процесса посредством тестирования на материале предмета в рамках специальности музыкальной культуры. *Science and Education* 4 (3), 505-511
28. КБ Холиков. О соответствующих последовательности трех аккордов тоники, субдоминанты и доминанты. *Scientific progress* 2 (3), 1068-1073

29. КБ Холиков. Анализа музыкальных произведений и управления многоголосных произведений. Scientific progress 2 (2), 280-284

30. КБ Холиков. Измерения непрерывного занятия и музыкальная нейронная активность обучения музыкального произведения. Science and Education 4 (7), 312-319